

kunnen wij met zekerheid zeggen, dat het besef van haar grote taak, zelf als meester de produktie in haar hand te nemen, als een lichtend ideaal aan de arbeidersklasse haar weg zal wijzen, door alle moeilijkheden heen. En dat het bewustzijn, dat zij door haar strijd de eigen kracht, de eenheid van alle werkers, de broederschap der mensheid opbouwt, daarbij haar hart zal sterken en haar geest verheffen. En deze strijd zal niet rusten, voor de arbeidende mensheid haar volledige vrijheid veroverd heeft.

NASCHRIFT

V. DE OORLOG

Het vorenstaande werd in de eerste oorlogsjaren, in 1941—'42 geschreven en in beperkte kring verspreid, als samenvatting van wat uit de voorafgaande tijden voor de arbeidersklasse aan lering te trekken was, als hulpmiddel in haar komende strijd voor bevrijding. Sindsdien heeft nu, 1944, de oorlog, begonnen als een strijd van de Duitse bourgeoisie om aan de Engelse haar wereldmacht te ontrukken, zich steeds meer uitgebreid, over de gehele wereld. Alle spanningen uit de groei van het kapitalisme in de verschillende werelddelen ontstaan, alle tegenstelling van omhooggekomen nieuwe en machtige oude bourgeoisieën, alle conflicten en brandstof in verre landen zijn in deze nu werkelijke wereld-oorlog samengevloeid en tot uitbarsting gekomen. En het bleek steeds meer, hoeveel dieper, omvattender en geweldiger dan bij enige vroegere de werkingen van deze oorlog overal, niet slechts in Europa, maar ook in Amerika en Azië zullen zijn. De gehele mensheid is in dit konflikt betrokken; ook de enkele formeel neutrale landen voelen zijn inwerking en de nieuwe machtsverschuivingen. Elk volk is nu betrokken in de lotgevallen van elk ander volk, hoe ver ook afgelegen; hun belangen grijpen in elkaar. Deze oorlog is een der laatste konvulsies in het zich onweerstaanbaar, maar in tegenstellingen van strijd voltrekkende samengroeien van de mensheid tot een wereldeenheid. En de strijd der klassen, die zich in het gevolg van de oorlog moet ontwikkelen, moet aan deze eenheid de vorm van een wereldgemeenschap der arbeid geven.

Naast Europa, dat voor de arbeiders hier het belangrijk-

ste blijft, is Oost-Azië tot een tweede, op zich zelf even belangrijk centrum van de oorlog geworden. Eigenlijk was daar, in China, de oorlog al een paar jaar aan de gang; door het uitbreken van de oorlog tusschen Amerika en Japan werd hij als onderdeel in de grote wereldstrijd opgenomen. Voor de verdere wereldontwikkeling zal de strijd in Oost-Azië van even ingrijpende betekenis zijn als die in Europa. Daarom is het noodig zijn oorsprong in de ontwikkeling van de maatschappij aldaar, als ook zijn tendensen, nader te beschouwen.

De volkerenmassaas, die in de vruchtbare riviervlakten van Oost- en Zuid-Azië en de omliggende eilanden opgehoopt zijn, hebben lang weerstand geboden aan het indringen van het kapitalisme. Zij vormen met hun duizend miljoen nagenoeg de helft van het gehele mensdom; dus zolang zij in de oude toestanden van kleine landbouw en handwerk vastgegroeid bleven, kon van een kapitalisme als wereldtoestand nog niet gesproken worden, was het kapitalisme nog niet aan het einde van zijn taak en zijn groei. Ginds lag dus de diepste grond, waarom hier de arbeiders niet konden winnen. De oude machtige despotieën die daar heersten, hebben zich bij het aanvallende indringen van de Europese handel, tijdens de eerste opkomst van het kapitaal in de 16de en 17de eeuw, verstevigd in afweer en de ontbindende kracht door verbodsbepalingen buitengesloten. Zoo konden zij zich als sterke militaire machten nog enige eeuwen handhaven, in China zowel als in Japan, terwijl in Voor-Indië en op de eilanden de heerschappij van het Europese handelskapitaal zich gaandeweg vestigde. In de 19de eeuw brak de onweerstaanbare militaire macht van het moderne kapitalisme alle weerstand. De ontplooiing van het kapitalisme, eerst in Japan en nu in China, is thans aanleiding, inhoud en uitwerking van de wereldoorlog in Oost-Azië.

1. HET JAPANSE IMPERIALISME.

In de 17de, 18de en het begin van de 19de eeuw was Japan een feodaal-absolutistisch land, dat zich door strenge verbodsbepalingen van de overige wereld had afgescheiden. In het land regeerden een paar honderd heren, kleine vorsten (daimio's) ieder over zijn eigen gebied, maar allen onder het stevige oppergezag van de sjogoen in de hoofdstad, eigenlijk de militaire opperbevelhebber van de keizer-in-naam, de mikado, die zijn hof in een andere hoofdstad had. De sjogoens, de werkelijke heersers, van wie het gezag erfelijk was in één familie, de Tokugawa's, wisten door preciese voorschriften de daimio's onder de duim te houden, en zo

twee en een halve eeuw lang een ongestoorde binnenlandse vrede te handhaven. Door strenge wetten werd een feodale standenorganisatie gehandhaafd, die bedoeld was om de maatschappij in onveranderde staat te houden; maar ze konden toch op den duur de innerlijke ontwikkeling niet tegen houden.

De grondslag van deze maatschappij was het kleine boerenbedrijf; van het op dit kleine bezit van één of enkele hektaren verbouwde produkt moest officieel de helft (in werkelijkheid vaak meer) aan de vorst als belasting in natura (meest rijst) afgeleverd worden. Boven de boeren stond als hoogste stand de heersende en uitbuitende klasse der krijgslieden, de samoeraï, in vele rangen geördend van de hoogste vorsten tot de gewone soldaten. Zij vormden een soort adel, zij het ook in de lagere rangen, de meerderheid, slechts matig bezoldigde soldaten in dienst der heren; zou men ze naar analogie met de Europese middeleeuwen ridders willen noemen, dan past dat in zoverre niet, dat ze nooit te paard zaten; want paarden waren er niet. Zij woonden rondom de kastelen der heren, van wie ze hun rijstinkomen kregen, en vormden daar een soort steden. Daar hun eigenlijke beroep, het vechten, door het ophouden der vroegere burgeroorlogen niet meer nodig was, waren ze nu een zuiver parasiterende klasse, die zich met niets doen, of ook met geestelijk werk, literatuur en kunst bezig hield - uit hun kringen kwam de later in Europa zo bewonderde Japanse kunst. Beneden de boeren, die als de belangrijkste produktieve klasse de tweede rang innamen, stonden de handwerkers en de kooplieden als laagste standen. Zij werkten voor en leefden van de samoeraï als hun klanten; zij wisten geld te verdienen, en gaandeweg groeide uit hen het begin van een bourgeoisie op.

Het gehele stelsel berustte op de zware uitbuiting van de boeren; Japanse schrijvers hebben gezegd, dat het systeem der regering daarin bestond aan de boeren juist zoveel te laten dat ze niet stierven, maar ook niet konden leven. Ze werden absoluut onwetend gehouden, ze waren aan de grond gebonden, die ze niet mochten verkopen, elk levensgemak was hun ontzegd. Zij waren slaven van de staat, zij werden als een machine beschouwd voor het produceren van rijst, die voor de heersende klasse nodig was. Deze, de krijgslieden, getooid met twee zwaarden als kenmerk van hun stand, hadden het recht naar eigen believen iedere boer of lid van een lagere stand ongestraft neer te sabelen. Herhaaldelijk kwamen boerenopstandjes voor, waarbij de verbiterde hongerlijders, omdat de het vechten ontwende soldaten hen niet aandurfd, soms enig herstel kregen; maar de algemene diepe ellende bleef. Ondanks de voorschriften, die een onveranderlijke verstarring bedoelden, vond er toch een langzame verandering plaats. De uitbreiding van handwerk en handel, dus van warenproduktie, bracht toenemende weelde in de steden; en de heersende adelklas-

se, om daaraan te voldoen, moest geld lenen en kwam in de schuld bij de rijk geworden kooplieden; de hoge daimio's zowel als de lagere rangen van krijgslieden. Deze laatsten, met hun matige rijstrantsoenen, kwamen daarbij tot steeds grotere armoede. Velen vluchtten, ondanks het verbod, in andere beroepen, en hun ontevredenheid groeide in de 19de eeuw tot een systematische oppositie tegen het regeringsstelsel; een oppositie die, omdat zij tegelijk de literair ontwikkelde klasse waren en er door de Hollanders op Desjima iets van Europese kennis binnendruppelde, ook theoretisch uitdrukking kreeg in de vorm van nationalistische keizerverering als symbool van een eenheidsstaat. Er was dus een vervorming in de richting van een opkomend kapitalisme en van innerlijke verwording van het feodaal-absolutistisch stelsel. Maar deze inwendige krachten zouden te zwak geweest zijn voor een revolutie, als niet de sterke stoot van het agressieve Westerse kapitalisme, dat openstelling van Japan voor de wereldhandel eiste, er bij was gekomen.

Reeds in zijn eerste opkomst, in de ontsluiting van de wereld in de 16de eeuw, had het kapitalisme aan de poort van Japan geklopt; het stookte de oorlogen tussen de feodale vorstjes aan, en het zich tegen het Boeddhisme uitbreidende Christendom werd tot uitdrukking van de machteloos makende verdeeldheid. Tegen dit gevaar hebben toen een paar stevige sjogoens door onderwerping der vorsten een sterk centraal gezag opgericht. De vreemdelingen werden het land uitgejaagd, en met een harde klap — verbod en felle uitroeiing van het Christendom — werd de poort dichtgeslagen, voor twee en een halve eeuw. Nu, als werkelijk wereldveroverend kapitalisme, klopte het opnieuw aan de poort, en rammeide die met zijn kanonnen open. In 1853 kwamen Amerikaanse en Russische oorlogsschepen; andere volgden, en weldra werden handelsverdragen met de Westerse mogendheden gesloten. En nu barstte ook alle vijandschap tegen het machteloze oude stelsel los; de sjogoen moest aftreden; en een eenheidsstaat met centrale regering onder de mikado werd in de „restauratie” van 1868 gevormd. Dat wil zeggen dat in plaats van de tot dusver, regerende Tokugawa familie haar vijanden, andere concurrerende feodale families met hun aanhang het roer in handen namen.

Dit betekende de openstelling voor en de invoering van het kapitalisme. Het begon met de juridische grondslagen voor een burgerlijke orde; de vier standen werden afschaft en alle inwoners tot gelijkgerechtigde burgers gemaakt; vrijheid van bedrijf en beroepskeuze werd ingesteld, vrijheid van reizen en wonen; persoonlijk eigendomsrecht, ook op landbezit, en het land mocht verkocht en gekocht worden. In plaats van de halve opbrengst in natura af te geven door de landbouwer werd de belasting nu een geldbedrag te betalen door de eigenaar naar de waarde van de grond. De samoerai verloren hun feodale voorrechten, maar

kregen daarvoor een geldsom om een stuk land te kopen of een zaak op te zetten; als handwerkers of ondernemers werden ze deel van de opkomende bourgeoisie; de ambtenaren, de officieren van het leger, de intellektuelen kwamen grotendeels uit hen voort. De hoogste rangen onder hen bleven regeren, een deel der vroegere vazalvorsten als geheime raad, de hoogste regeringsinstantie; en hun aanhang, die nog als een soort clans vast aaneengesloten klieken vormde, als de ministers, de generaals, de invloedrijke politici.

In Japan ging het dus anders dan in Europa. Het kapitalisme is niet gekomen doordat een omhooggroeiende bourgeoisie een feodale grondbezittersklasse in zware strijd overwon, maar doordat een heersende feodale klasse zichzelf in een bourgeoisie veranderde: op zichzelf een respectabel kunststuk. Zo is het begrijpelijk, dat de oude feodale geest met zijn standsvooroordeelen, zijn adellijke hoogmoed en overspannen eerbegrip, zijn slaafse eerbied en trouw aan de persoon van de vorst, de Japanse heersende klasse ondanks alle kapitalisme bleef vervullen. Er was niets van de burgerlijke geest van het Europese kapitalisme; het naast kwam deze wereld nog aan de Duitse, echter zonder de scherpe scheiding van regerende grondbezittende adel en zakendoende burgerlijke industriëlen. Er was lange tijd ook nog geen grondwet; en toen die later werd ingevoerd, werd Duitsland als model genomen, met een parlement dat geen macht over het ministerie en geen zeggingschap over de financiën had. Burgerlijke rechten bestonden ternauwernood zelfs op papier; de regering en de ambtenaren hadden absolute macht over het volk. De boeren bleven de diep onderworpen en zwaar uitgebuite massa van hongerlijders; de vervanging van de feodale door de kapitalistische druk beteekende voor hen, dat ze zware geldbelasting of hoge pacht moesten opbrengen, dat ze hun land kwijtraakten aan grotere grondbezitters, dat ze door opzegging van de pacht van hun land weggejaagd konden worden, en dat in plaats van te hongeren onder de zware gelijkmatige druk die ze kenden, ze nu hongerden door onbekende rampen en plotseling geruïneerd konden worden door de onvoorziene wisselingen van markt en prijs. Geen wonder, dat onder het nieuwe regiem dan ook telkens boerenopstanden uitbraken.

Van bovenaf werd dus nu het kapitalisme ingevoerd. Bekwame jonge mensen werden naar Europa gezonden om techniek en wetenschap te leeren. Fabrieken werden door de regering opgericht Het ging er om, in de eerste plaats, om tegenover de kapitalistische mogendheden militair sterk te worden. De eerste fabrieken waren wapenfabrieken en werven; spoorwegen werden aangelegd, schepen gebouwd, kolenmijnen ontgonnen; later kwam de textielindustrie met zijde- en katoenspinnerijen. Banken werden opgericht; van boven af werd alle partikuliere bedrijf

door subsidies aan de ondernemers aangemoedigd, en de staatsbedrijven werden aan hen overgedaan. Veel geld werd er door de staat ingestoken, dat deels uit belasting, deels uit leningen en uit het drukken van papiergeld gehaald werd, wat de prijzen opjoeg en de boeren in nog dieper druk bracht, maar grote winsten aan het kapitaal verschafte. Dit is sindsdien zo gebleven; de uiterlijke bloei van de Japanse scheepvaart berust op een stelsel van zware subsidies, dat vaak tot direkte corruptie werd. In de nieuwbakken kapitalistenklasse heerste, door het ontbreken van een van ouds overgeleverde handelsmoraal, naast fijn eergevoel op sommige punten, een schaamteloos gebrek aan de meest gewone eerlijkheid in zakendoen; het plunderen van publieke gelden voor persoonlijke verrijking wordt als iets heel gewoons beschouwd. Zelfs de hoogste politieke machthebbers nemen deel in grote zaken en gebruiken hun politieke macht om deze te bevoordelen.

In massaas trokken nu de verarmde boeren naar de steden, in de fabrieken, waar zich een even zwaar uitgebuit en vrijwel rechteloos proletariaat ophoopte. Door de lage lonen (50 ct. tot 1 guld. per dag), lange werktijden (14—16 uur) en kinderarbeid was er een hoge graad van uitbuiting; ook de staatsbeambten, zelfs de intellectuele ambtenaren, ingenieurs, scheepsofficieren worden veel lager bezoldigd dan hun soortgenoten in Europa. De werkende massaas, op het land zowel als in de achterbuurten der steden, leven in een graad van hopeloze ellende, erger dan in de ergste tijden in Europa. In de textiel fabrieken heerst een volledig slavenstelsel; de boeren verhuren, d.w.z. verkopen hun dochters voor jaren naar de fabriek, waar deze intern wonen onder horribele hygiënische toestanden, om na afloop van de kontraktijd slechts voor een deel naar hun dorp terug te keren, waarheen ze dan tuberkulose meebrengen. Zo kon goedkoop geproduceerd, en kon, met veelal ondeugdelijke waar, de markt in de omringende landen van Oost-Azië op de duurderse Europese industrie veroverd worden; en zo werd tegelijk kapitaal voor uitbreiding gevormd. Op de basis van moderne machinetechniek — met daarnaast veel primitieve slecht betaalde huisindustrie — en een ongelooflijk laag levenspeil der arbeiders groeide de kapitalistische industrie en de handel machtig omhoog; elke dertig jaar vertienvoudigden zich in- en uitvoer. Al was ze niet met Engeland, Amerika en Duitsland te vergelijken, toch kwam ze boven de meeste andere landen uit. Het aantal industriearbeiders was in 1928 reeds tot 2 miljoen gestegen; de landbouw hield alreeds minder dan de helft van de totale bevolking bezig. De arbeiders leefden in een toestand van halve slavernij; alleen in de machine-industrie en onder het scheepsvolk was een spoor van organisatie. Stakingen, zoo vaak zij uitbraken, werden door de politie met geweld neergeslagen, en de socialistische en kommunistische denkbeelden, die hier natuurlijker-

wijze opkwamen, werden met harde hand onderdrukt en uitgeroeid. Dit paste ook bij de algehele politiewillekeur en het ontbreken van persoonlijke rechtszekerheid, bij het stelsel van gewelddadige wreedheid en absolute ambtenarenmacht, tegenover eigen volk en tegenover onderworpen vreemden, dat reeds allerlei trekken van het latere fascisme vertoonde.

Het imperialisme, de gewelddadige veroveringspolitiek van het grootkapitaal, behoefde zich hier niet als in andere landen geleidelijk te ontwikkelen; het behoorde onmiddellijk bij de machtpolitiek, die van boven af het kapitalisme invoerde. Ontwikkeling van militaire macht stond daarbij dadelijk op de voorgrond, eerst om de Westerse macht af te weren, daarna om markten te veroveren. Alle oude vechtinstituten, discipline-tradities en onderdrukkings-neigingen van de vroegere samoeraï konden zich in een nieuwe geest van militarisme en overspannen nationalisme uitleven. Nadat Japan, door de vermolmde Chinese macht in 1895 te verslaan en Korea en Formosa te veroveren, in de rij van de grote mogendheden was getreden, opende de overwinning op het evenzeer vermolmde Russische Tsarisme in 1904 de weg tot verovering van verdere Aziatische gebieden.

Nu was de Japanse machthebbers de krop gezwollen en begonnen ze te spreken van Japans wereldroeping om Oost-Azië te leiden en geheel Azië te bevrijden van de heerschappij van het blanke ras.

De veroveringspolitiek wordt meestal verdedigd met het argument van de snelle toename der bevolking, die op de bergachtige eilanden met hun kleine beetje akkergrond geen ruimte van leven vindt, en dus òf moet emigreren, òf door zich markten voor industrieproducten te verschaffen levensmiddelen moet kunnen invoeren. Overal heeft de opkomst van het kapitalisme, door verruiming van levensmogelijkheden, een snelle toename van de bevolking meegebracht; hier wordt, omgekeerd, de snelle toename — een verdubbeling in 35 jaar — als natuurlijk vooropgesteld om daaruit de noodzaak van verovering ten koste van anderen af te leiden. De praktische noodzaak en ware reden voor de uitbreiding van zijn directe heerschappij, eerst over Mandsjoerije en dan over verdere provincies van Noord-China lag in Japan's gebrek aan ijzererts; vrije beschikking over ijzer en staal is de grondslag van alle industriële en militaire wereldmacht, dus moest het zich meester maken van de rijke ertslagen van Jehol en Shansi. Tegelijk breidde het Japanse kapitaal zich in het overige China uit en stichtte fabrieken in Shanghai en andere steden. En hier zag het zijn grote toekomst voor zich: deze vier-honderd-miljoenen bevolking eerst als afnemers van waren te voorzien, en ze dan als arbeiders uit te buiten. Daartoe moest het zich de politieke overmacht over China verzekeren; en dat het erin slagen zou een Japanse voorgedij over China door te voeren, daaraan werd niet getwijfeld. „Wanneer men tegen-

over het verdeelde en zwakke China denkt aan Japan, met zijn vastberaden eenheid van optreden naar buiten, zijn geloof in zijn kunnen en zijn roeping als wereldmogendheid, zijn hoogontwikkelde techniek en economische organisatie, zijn soldatendeugden en offervaardigheid, dan is het duidelijk, dat China daartegen niets vermag", aldus gaf nog in 1936 de Rotterdamse professor Gonggrijp deze algemene opinie weer.

Hierbij echter zijn de Japanse heersers eerst op de taaië weerstand van het Chinese volk, en daarna op een machtiger tegenstander gestoten. Voor het Amerikaanse kapitalisme op zijn tegenwoordige ontwikkelingshoogte is meesterschap over de markt en de toekomstige ontwikkeling van China evenzeer een levenskwestie. En tegenover de kolossale industriële hulpbronnen van Amerika kan Japan, ondanks alle zorgvuldige oorlogsvoorbereiding, niet op, wanneer die hulpbronnen eenmaal in militaire macht worden omgezet. Wanneer de militaire macht van Japan zal zijn vernietigd en zijn heersende klasse van verwaten kapitalistische baronnen is neergeslagen, dan zal voor het Japanse volk voor het eerst een einde komen aan de feodale vormen van onderdrukking.

Voor Japan breekt er dan een nieuwe tijd aan. Hetzij de geallieerde overwinnaars dan een nieuw staatsbestel van modernere vormen opleggen, hetzij bij het ineenstorten van de macht van boven een revolutie van arbeiders, boeren en burgers uitbreekt, in elk geval zullen dan de barbaarse achterlijkheid van levenspeil en van denkwijze hun grondslag verliezen en menswaardiger bestaansvormen optreden. Het kapitalisme is dan natuurlijk nog niet overwonnen: veel binnenlandse en veel wereldstrijd zal daarvoor nog nodig zijn. Maar dan zullen toch de arbeidende klassen in Japan op enigszins gelijke voet met hun Europese en Amerikaanse klassegenoten aan de algemene strijd voor bevrijding kunnen deelnemen.

2. DE OPKOMST VAN CHINA.

China behoort tot die vruchtbare door grote rivieren beheerste vlakten, waar (evenals in Egypte en Mesopotamië) de noodzakelijkheid van een centrale waterregeling, van toevoer voor irrigatie en van afweer door dijkenaanleg, reeds in de oudste tijden vereniging onder een centrale regering bewerkte. Zo is het door alle duizenden van jaren gebleven. Was deze regering sterk en zorgvuldig voor haar taak berekend, dan leverde het land rijke opbrengst. Verviel de regeering tot zwakheid, verwaarloosden de ambtenaren hun plicht, streden vorsten en goever-

neurs in burgeroorlog tegen elkaar, dan vervielen de dijken en kanalen, dan teisterden overstromingen het land, dan kwam er hongersnood en plundering door benden rovers, dan rustte de toorn des Hemels op het land. De bevolking bestond bijna geheel uit zwoegende boeren, die hun kleine akkerbezit zorgvuldig bebouwden. Door de primitieve techniek en het ontbreken van trekdieren was hun zware arbeid weinig produktief en de eindeloze dagtaak leverde slechts een gering overschot, waarvan de als ambtenaren (mandarijnen) over hen heersende klasse van intellektuelen leefde. Daar hun veelal nog wat meer afgenomen werd stonden de boeren meestal aan de rand van de hongersnood. De vlakten lagen in het Noorden open naar de Midden-Aziatische steppen, van waaruit nu en dan veroverende nomadenvolken binnen drongen en als militaire macht tot heersende klasse werden, welke de vorige regering verving, en gaandeweg door de hogere kultuur der Chinezen geassimileerd werd. Zo in de Middeleeuwen de Mongolen, zo in de 17de eeuw de Mandsjoes uit het Noordoosten, die in de 18de eeuw hun macht ver over Azië heen uitbreidden, maar in de 19de eeuw vervielen.

In de vele steden leefde een talrijke klasse van kleine handwerkers en handelaars, met als onderlaag een klasse van proletariërs, koelies, en als bovenlaag een klasse van welgestelde kooplieden. Vanuit de zeehavens zowel als door karavanen, die over de Aziatische berglanden en woestijnen naar het Westen trokken, werden de kostbare waren van Chinese oorsprong, thee, zijde, en porcelein, overal heen, ook naar Europa, uitgevoerd. Er was dus een burgerlijke bevolking, vergelijkbaar met de Europese in zelfstandigheid en initiatief van zakendoen. Maar ook in de Chinese boeren leefde een veel groter zelfstandigheid en opstandigheid dan in de diep onder het feodalisme gebukte Japanse bevolking. Als de druk der uitbuiting door ambtenaren, belastingpachters, landheren of woekeraars te zwaar werd, barstten opstanden los, die soms tot revoluties werden; daartegen zocht dan de bezittende klasse hulp bij buitenlandse militaire macht — zo waren ook de Mandsjoes in het land gekomen.

In de 19de eeuw begint het Westerse kapitalisme China aan te vallen en binnen te dringen. Een streng verbod van opiuminvoer geeft in 1840 aanleiding tot een oorlog van Engeland tegen China, die de openstelling van een aantal havens voor Europese handel bewerkt. In volgende oorlogen en verdragen breidt zich dat uit; Europese handelaars en zendelingen komen het land binnen, die door gebruik en misbruik van hun speciaal beschermde positie de haat van de bevolking opwekken. Goedkope Europese waren dringen binnen en ondermijnen het eigen handwerk; zware aan China opgelegde oorlogsschattingen leiden tot zwaarder belastingdruk. Dat alles leidt tot revolutiebewegingen, zoals die van de Taipings, die 1853—1864 in

Zuidelijk China een eigen keizerschap stichtten, en de latere Boxeropstand in 1899, die zover niet kwam; zij werden met behulp van Europese militaire expedities onderdrukt, welke daarbij als barbaarse vernielers van oude Chinese kultuur huishielden. Nadat in de oorlog met Japan de militaire machteloosheid van China is gebleken, nemen de Westerse mogendheden, met Japan inclusief, steeds meer „koncessies” in bezit, en verdelen China in van hen afhankelijke „invloedsferen”. Westers kapitaal bouwt enige spoorwegen en richt fabrieken op in de grote havensteden; ook Chinees kapitaal begint hieraan mee te doen. En nu zakt ook het machteloze Mandsjoe-keizerschap in 1911 ineen, en wordt vervangen, in naam door een in Nanking geproklameerde republiek, in werkelijkheid door de heerschappij van provinciale gouverneurs en generaals, de z.g.n. oorlogsheren, vaak opgekomen roover-hoofdlui, die met hun soldatenbenden in voortdurende oorlogen het land uitplunderen.

Voor de opkomst van een Chinees kapitalisme waren de elementen aanwezig: een klasse van vaak rijke kooplieden en ondernemers, vooral in de havensteden, veelal agenten van het buitenlands kapitaal, die zich nu tot een moderne bourgeoisie moest gaan organiseren, verder een talrijke klasse van behoefteloze arbeiders en handwerkers en een reusachtige plattelandsbevolking als afnemers. Het Westerse handelskapitaal exploiteerde de primitieve Chinese economie enkel voor handelswinst en maakte de armoede groter, maar was geen stuwkracht voor ontwikkeling naar hoger produktiviteit. Daartoe was het nodig de overheersende machtspositie van het Europese kapitaal, dat China tot zijn kolonie dreigde te maken, terug te dringen. Het organisatie-werk viel als taak ten deel aan de jonge burgerlijke intellectuelen, die in Engeland, Frankrijk, Amerika en Japan hadden gestudeerd en Westerse wetenschap en denkbeelden ingezogen. Eén der eerste woordvoerders, Soen-Yat-Sen, vroeger als een door de regering vervolgd samenzweerder in verbinding met de Europese socialisten, in 1911 president-in-naam van de nieuwe republiek, stelde een program op van nationale eenheid, een mengsel van burgerlijke democratie en regeringsdiktatuur, en werd na zijn dood in 1925 als een soort heilige van het nieuwe China vereerd. De door hem gestichte Kwomintang (Volkspartij) werd tot politieke organisatie van de opkomende bourgeoisie.

Een sterke stoot ging daarbij uit van de Russische revolutie. In 1920 werd een Chinese kommunistische partij gesticht, door studenten in Parijs, en door arbeiders (mijnwerkers, spoorwegpersoneel, drukkers, stadsarbeiders) in Shanghai en Kanton. Grote stakingen tegen de meest buitenlandse ondernemers braken uit en wisten door een voorbeeldige solidariteit het machtige kapitaal tot koncessies te dwingen; dikwijls leidden ze ook tot bloedige repre-

sailles door de oorlogsheren. Nu begon ook de bourgeoisie moed te krijgen; in de volgende jaren verbond de Kwomintang zich met de kommunistische partij en met Rusland. De Chinese bourgeoisie wist zichzelf natuurlijk geheel vrij van kommunistische neigingen; maar een verbond met Rusland bood haar tal van voordelen. In ruil voor wat leuzen over vrijheid en kommunisme kreeg ze de aktiefste arbeidersgroepen en geestdriftige jonge intellectuelen als energieke helpers in haar dienst en kwamen geschoolde Russische organisatoren en bekwame militairen als „adviseurs” naar China, voor leiding in haar strijd en opleiding van haar kader. Rusland kon haar juist geven wat ze voor haar bevrijding uit de greep van het bedreigende overmachtige Westerse imperialisme nodig had: de leer van de wereldrevolutie tegen het kapitaal, speciaal tegen het sterkste centrum van kapitalistische macht, tegen Engeland met zijn wereldmacht. Scherp doorgevoerde boycot- en stakingsbewegingen ondermijnden de Europese zaken; een felle nationalistische anti-vreemdelingenbeweging ging over het land, en uit de binnenlanden kwamen als een opgeschrikte kudde de zendelingen, agenten en handelaars vluchtende naar de onder Westerse scheepskanonnen veilige havensteden. In 1926 begon van Kanton uit de expeditie naar het Noorden, tegelijk militaire verovering en intensieve nationale propagandakampagne, die de provinciale oorlogsheren deels verjoeg, deels in de Kwomintang inschakelde, en geheel Zuid- en Midden-China tot een eenheidsstaat samenvoegde met Nanking als hoofdstad.

Maar nu barstte ook de langsmeulende en steeds tegengehouden strijd der klassen los. De arbeiders der grote steden, vooral opgehoopt in de grootindustrie van de miljoenenstad Shanghai, vatten het kommunisme op hun eigen manier, als proletarische klassenstrijd op. Hun lonen reikten nauwelijks voor bevrediging van direkte honger, hun arbeidstijd was vaak 14—16 uur; nu trachtten zij in stakingen hun diepellendige levensstandaard te verbeteren, hoewel ze door de Russische propaganda steeds tot samenwerking der klassen werden aangemaand. De K.P. was vanuit Moskou geïnstrueerd dat de Chinese revolutie een burgerlijke revolutie was, dat de bourgeoisie de heersende klasse moest worden, dat de arbeiders haar moesten steunen tegen feodalisme en Westers imperialisme, en moesten helpen haar in het zadel te zetten. Dus verzuimde de K.P. de arbeiders en boeren te organiseren en te bewapenen tegen de bourgeoisie, en bleef gehoorzaam de Kwomintang ondersteunen, ook waar deze door de generaals de bewegingen der boeren en arbeiders liet neerslaan. De massa-akties die in Kanton en Shanghai uitbraken, leidden tot grote moordpartijen vanwege de Kwomintang-leders, die daartoe door de Chinese en de internationale bankiers gefinancierd werden. Een felle kom-

munistenjacht begon, bij duizenden werden de woordvoerders vermoord, de Russische adviseurs werden naar huis gestuurd, de arbeidersorganisaties werden vervolgd en uitgeroeid, de meest reaktionaire delen van de bourgeoisie kregen de leiding in de regering. Dat waren vooral die groepen van rijkste kooplieden, wier belangen, als zijn agenten, met die van het Westerse kapitaal samengingen, dus handhaving en niet modernisering van de oude toestanden verlangden.

Het kommunisme had zich intussen ook op het platteland verbreid. In al die jaren van anarchie was de toestand van de boeren steeds slechter geworden. Door de landheren en de belastinggaarders waren ze tot op het gebeente uitgezogen; de goeverneurs eisten vaak de belastingen over enige jaren vooruit om, als ze door een ander verdreven werden, — die dan natuurlijk dezelfde belasting nog eens hief — hun bezit veilig bij een buitenlandse bank in Shanghai te deponeren. Naar de dijken keek niemand om; in de overstromingen en de daarop volgende hongersnoden en pestziekten kwamen millioenen om. Voor een paar stukken brood om hun honger te stillen verkochten de boeren hun grond aan van volle pakhuizen voorziene opkopers, en zwierven als bedelaars of rovers over het land. Zoo vond het bolsjewisme hier juist in de Russische vorm van een boeren- en arbeidersrepubliek, onder uitschakeling van alle landheren, kapitalisten en woekeraars, een gunstige bodem. Terwijl het in de steden opstandige boerenbeweging, die reeds daar waar ze macht had, begon met de landheren te verdrijven, het land onder de boeren te verdelen en een sovjetbestuur in te voeren. Grote delen van de ook meest uit boeren en arbeiders bestaande legers, met hun officieren, vaak intellektuelen die met deze beweging sympathiseerden, kwamen tegen de reaktionaire Kwomintang in verzet en vormden de kiem van de latere rode legers.

Zo brak de burgeroorlog uit, van de zijde der regering als een kampanje ter uitroeiing van de „kommunist-bandiden” — ongetwijfeld zijn de gepijnigde opstandige boeren niet altijd zachtzinnig met hun pijnigers omgegaan — van de zijde van de boeren als een taaie heldhaftige verdediging van hun van alle kanten ingesloten hoofdgebied in de Zuid-Oostelijke provincies Kiangsi en Hoenan. Elk jaar opnieuw, van 1930 af, wordt de vernietigingsoorlog hervat, en telkens wordt de overmacht der nationalistische legers in een zorgvuldige en onverschrokken guerilla doorbroken, overwonnen, en van hun wapens ontdaan. Onderwijl maakt Japan van deze burgeroorlog gebruik om achtereenvolgens Mandsjoerije en verdere delen van Noord-China te bezetten en in te palmen.

Wat is de reden dat de Chinese bourgeoisie zo fel tegen de boeren streed en daarbij haar militaire en financiële

hulpbronnen verspilde? Als men de bezittende klasse in China als opkomende bourgeoisie betitelt, is wel in het oog te houden dat ze in vele opzichten van de Europese bourgeoisie verschilt, dus dat, wat voor deze klasse gold en geldt, op China niet direkt toepasselijk is. In Europa had de opkomende bourgeoisie als de industriële klasse, met steun van de boeren, tegen de grondbezittende adel als de tevoren heersende klasse te strijden en deze te overwinnen. In China ontbrak deze tegenstelling; hier was de bourgeoisie zelf een grondbezittende klasse; en uit haar kwamen de regerende ambtenaren voort. Door het ontbreken van een snel opkomende industrie hadden de welvarende zakenmensen, de rijke kooplieden in de steden steeds hun geld in landbezit belegd, en ze leefden evenzeer van pacht-opbrengst als van handelswinst; terwijl omgekeerd grondbezitters naar de stad gingen en zaken opzetten. Er leefden dus twee zielen in hun borst, twee karakters van klassen met tegengestelde belangen. Als grondbezitters hadden ze belang bij de afhankelijkheid en de uitbuiting der boeren. En de strijd van de boeren tegen de uitbuiting vond zijn passende uitdrukking in de kommunistische leuze van strijd tegen bourgeoisie en kapitaal. De inbezitneming van het land door de kommunistische boeren tastte deze klasse in haar diepste belangen aan. Zij, die deze belangen diep en sterk voelden, wantrouwden de Kwomintang als een verkapt-rode richting; tot zij de kommunisten eruit wierpen en haar tot een reaktionair-burgerlijke organisatie maakten. Tegenover het gemis aan kracht van de nationale regering om orde in de Chinese chaos te brengen, zochten zij steun in aansluiting bij de sterkste anti-kommunistische macht, bij Japan. En Japan van zijn kant trad, terwijl het zich voorbereidde om als meester over de minerale rijkdom en de arbeidskracht van China te beschikken, bewust als beschermer van de grondbezittersbelangen op. In elke volgende overeenkomst met de Chinese regering liet het de bepaling opnemen, dat deze zich verplichtte om het kommunisme uit te roeien.

Maar er was tegenover deze konservatieve tegelijk een andere stroming, die vooral onder de kleinere bourgeoisie en de intellektuelen aanhang vond; zij was het, die de toekomst voorvoelde en vertegenwoordigde, die niet tot uitdrukking bracht hoe de bourgeoisie tot dusver was, maar hoe ze zou en moest worden. Voor de krachtige ontwikkeling van een kapitalistische industrie in China was een welvarende, koopkrachtige boerenklasse als afnemers de beste en zelfs de noodzakelijke voorwaarde. Vanuit hun burgerlijk standpunt voelden zij als bij instinkt dat al die soorten landheren en uitbuiters, die op de boerenbevolking parasiteerden, een stuk feodalisme vormden, dat de ontwikkeling van China in de weg stond, terwijl een vrije grondbezittende boerenklasse tot de burgerlijke wereld behoort en de beste grondslag voor die ontwikkeling vormt.

Zo is het begrijpelijk, dat naast de reaktionnaire een democratische stroming liep in de opkomende Chinese bourgeoisie. Deze was sterk nationalistisch; zij voelde steeds meer verontwaardiging over de Japanse agressie, over het verlies van waardevolle ertsgebieden en over de hoogmoedige gewelddadigheid van de Japanse militairen. Zij wenste door tegemoetkoming aan de boeren de burgeroorlog te beëindigen, om met alle kracht het Japanse imperialisme te weerstaan. Voor intellectuelen van deze opvatting was vaak slechts een kleine stap nodig, een kleine verschuiving in karakter en wilsrichting, om ze tot aanhangers van de kommunistische beweging te maken.

Vijf jaren duurde de „vernietigingsoorlog” in en rondom Kiangsi, zonder sukses. De kommunistische troepen wortelden te vast in de boerenbevolking, waaruit ze steeds weer nieuwe krachten werven, en waaronder ze een doeltreffende opvoedingspropaganda organiseerden. Toen ten slotte hun positie tegen de door de Duitse generaals geleide overmacht onhoudbaar werd, sloegen de rode legers zich door de ijzeren ring heen, naar de Zuidwestelijke provincies, en begonnen in 1934 hun beroemde grote mars, over woeste gebergten, over onpasseerbare wilde bergstromen, door de onbegaanbare Westelijke steppen, steeds omringd en met vernietiging bedreigd door een overmacht van vijanden; tot ze na veel verliezen in zware ontberingen en heldhaftige strijd, na een jaar trekken, in de Noordwestelijke provincie Sjensi aankwamen, waar ze een nieuw sovjetgebied organiseerden.

Maar nu hadden zich inmiddels hun tactiek en hun doeleinden gewijzigd. Niet meer tegen het kapitalisme en de landheren was hun strijd in de eerste plaats gericht, maar tegen Japan, het Japanse imperialisme. Reeds vóór hun mars begon, hadden ze openlijk aan de Kwomintang aangeboden de burgeroorlog te staken, waarbij zij zouden ophouden het grondbezit van de landheren te onteigenen, om dan met verenigde krachten tegen Japan te vechten; maar er was geen acht op geslagen. De bedoeling en de toelichting was, dat dan in plaats van de revolutionaire konfiskaties sociale hervormingen zouden komen, en in plaats van de felle klassenstrijd een democratische staatsorganisatie.

Er is op deze tactiekverandering wel eens scherpe kritiek uitgeoefend als een opportunistisch verloochenen van de zuiver kommunistische principes. Maar deze kritiek gaat van de gedachte uit dat we hier met een kommunistische partij in proletarische zin te doen hebben, vertegenwoordigster van arbeiders onder het grootkapitaal. De Chinese K.P. bestaat echter hoofdzakelijk, en het rode leger nog meer, uit opstandige boeren. Het klassekarakter bepaalt wat de inhoud is, die als diep klassebelang onder de op de buitenkant geplakte namen en leuzen leeft. De kommunistische partijleiders, als leiders van opstandige

boeren, zagen zeer goed, dat de Japanse militaire macht de gevaarlijkste vijand van de Chinese boeren was, en dat een samengaan van de Chinese bourgeoisie met deze vijand hun bevrijding onmogelijk zou maken. Zij moesten trachten deze beiden te scheiden en alle militaire kracht van China tegen Japan te richten. Hun toekomst-ideaal was een burgerlijk China met de boeren als vrije bezitters van de grond. Zij waren in werkelijkheid woordvoerders en kampvechters, zij het ook onder kommunistische leuze, van de burgerlijke, d.w.z. de kapitalistische ontwikkeling van China.

Uit deze tendenzen aan beide zijden ontstond toen — in de dramatische vorm van de gevangenneming (in December 1936 in Sianfoe) van de generalissimus Tsjiang Kai-Shek door zijn Mandsjoerijse troepen, die tegen Japan wilden vechten — de nieuwe politiek. De leider van de nationale regering heeft zich toen, in gedwongen onderhoud met de kommunistische leiders, kunnen overtuigen, dat deze evengoed burgerlijk en nationaal voelden als hijzelf en zijn aanhang, en bereid waren zich in een grote nationale beweging onder zijn leiding in te schakelen. Japan trok dadelijk de konsekwenties en begon de oorlog met China door een aanval op Shanghai. Uiterlijk leek China met zijn onontwikkelde slapende hulpbronnen geen portuur voor de geweldige, zorgvuldig voorbereide oorlogsmachine van Japan. Maar het had nu toch geoefende legers, door een felle nationale oorlogsgesest beziel, en het kreeg oorlogsmateriaal uit Engeland en Amerika. Wel moesten deze legers terugwijken, moest de Chinese regering ver naar het binnenland, naar Tsjoenking aan de bovenloop van de Yangtse-rivier verlegd worden, en bezetten de Japanse troepen steeds meer steden. Maar achter hun rug ontstonden steeds weer nieuwe legers van partizanen, die hen meer en meer uitputten. Totdat in 1941, toen de oorlog in Europa al aan de gang was, het al lang dreigende konflikt tusschen Amerika en Japan uitbrak op de Amerikaanse eis, dat de Japanse legers zich uit China zouden terugtrekken. Zo werd de oorlog in China tot een onderdeel van de wereldoorlog.

Deze wereldoorlog beteekent de opkomst van China als nieuwe kapitalistische wereldmacht. Niet dadelijk als een onafhankelijke gelijkwaardige macht naast de bondgenoten, Rusland aan de ene, Amerika aan de andere zijde. Economisch en politiek zal het eerst nog in hoge mate afhankelijk zijn van Amerika, bij wie het door de oorlogslieferanties diep in de schuld staat. Ongetwijfeld zal Amerikaans kapitaal de leiding nemen in het industrialiseren van het land. Twee grote taken staan hier voorop: de aanleg van spoorwegen en autowegen met de produktie van auto's en lokomotieven zal het primitieve vervoer moeten vervangen; en mechanische kracht zal in de landbouw menselijke arbeidskracht moeten vrijmaken; daar-

voor is reeds een gehele metaalindustrie nodig. China bezit alle hulpmiddelen voor zulk een ontwikkeling; het beschikt over kolen, ijzererts en andere mineralen, wel niet zoveel om er een exporterend fabrieksland van te maken als Engeland of Duitsland, maar voldoende voor eigen behoeften. Het beschikt over een dichte bevolking met alle eigenschappen: een sterk individualisme, ondernemingsgeest, vlijt en bekwaamheid, die voor het kapitalisme noodig zijn. Het heeft een vruchtbare grond, die echter verzekering door een omvattende wetenschappelijke waterregeling, verzorging van dijken en kanalen, uitdieping en normalisering van de rivieren, nodig heeft.

De idealen waarvoor de volksmassaas in China vechten, zullen daarbij niet verwezenlijkt worden. Grondbezitters, uitbuiting en armoede zullen niet verdwijnen, maar wel de oude, stagnerende vormen van woeker, ellende en onderdrukking. De produktiviteit van de arbeid zal sterk omhoog gaan; nieuwe vormen van uitbuiting, door het kapitaal, komen in de plaats van de oude. De vraagstukken waarvoor het kapitalisme in China geplaatst wordt, eisen in hoge mate de doelbewuste regelingen door een sterk centraal bestuur. Dat betekent diktatuurvormen in de algemene staatsregering, wellicht aangevuld door democratische vormen van zelfbestuur in de kleine eenheden van dorp en distrikt. De invoering van mechanische kracht in de landbouw zal samenvoeging van het kleine boerenbezit tot grote bedrijven eisen; hetzij dit door langzame onteigening, hetzij door bewuste stichting van koöperaties of kolchozen geschiedt, het zal onder veel strijd diepe omkeringen bewerken in de economische en daardoor in de geestelijke structuur, en de oude maatschappelijke en familievormen. De afmetingen van alles, van land, van bevolking, van armoede, van tradities, van oude cultuur zijn echter zoo kolossaal, dat zelfs een met energieke kracht aangevatte modernisering vele tientallen van jaren zal eisen.

Van de energie, waarmee de economische ontwikkeling doorgevoerd wordt, zal een sterke revolutionerende werking uitgaan, die in begeleidende klassebewegingen tot uiting komt. Met de groei van het kapitalisme groeit tegelijk en evenredig de strijd tegen het kapitalisme op. Met de industrie zal ook de klassenstrijd der arbeiders krachtig omhoog komen. Van ouds leeft in de Chinese handwerkers en arbeiders een sterk organisatiebesef en een grote solidariteit; daardoor zal waarschijnlijk nog sneller dan in het Westen een krachtige arbeidersbeweging opgroeien. Wel zullen de industriële arbeiders een minderheid blijven naast de massa van de agrarische bevolking, die eveneens door het kapitaal uitgebuit wordt. Zo zullen de vraagstukken, waar zij vóór komen te staan, veelal een ander aspekt hebben dan in de grootindustriële landen van Europa en Amerika. Het lijkt waarschijnlijk, dat de mechanisering van de landbouw, het hoofdbedrijf, daarbij een

sterke band zal vlechten tussen industrie en landbouw, die in een gemeenschappelijke strijd van de beide produktieve klassen tot uiting komt.

3. DE KOLONIEN.

Een halve eeuw geleden, in de tijd van opkomst van de sociaal-demokratie, gold als toekomstverwachting, dat met de bevrijding van de arbeidersklasse de bevrijding van de koloniale volken hand in hand zou gaan. Die volken ginds en de arbeiders hier, onderdrukt en uitgebuit door dezelfde kapitaalmacht, waren natuurlijke bondgenoten in hun strijd tegen de gemeenschappelijke vijand, ginds voor nationale bevrijding, hier voor de sociale revolutie. Wie goed toekeek zag wel, dat die strijd voor nationale bevrijding niet vrijheid voor het gehele volk betekende, maar de strijd was van een ginds opkomende heersende klasse, een begin van een nationale bourgeoisie, die zelf meester in haar land wilde zijn. Maar ook in die vorm werd de leer aanvaard, dat de arbeidersklasse hier en de opkomende bourgeoisie in de koloniën elkaar moesten ondersteunen. Voor de kommunistische partij, d.w.z. voor de nieuwe heersende klasse van Rusland, was het niet meer dan natuurlijk dat ze haar sympathie en steun aan een opkomende koloniale heersende klasse toezegde. De krachten voor de bevrijding waren echter wel zeer gering. In Voor-Indië met zijn 350 miljoen inwoners heeft zich een begin van eigen industrie, dus van een inlandse ondernemersklasse ontwikkeld, als grondslag voor een onafhankelijkheidsstreven, dat door de verdeeldheid in rassen en godsdiensten bemoeilijkt wordt. Op Java met zijn 50 miljoen veel gelijkmatiger maar nog geheel agrarische bevolking leeft een verzetbeweging alleen in een kleine groep van intellectuelen.

De bewoners van de koloniën waar het hier om gaat zijn geen wilden of barbaren, zooals de stammen in Midden-Afrika, of op meer afgelegen Indische eilanden. Zij leven in dichte massaas op vruchtbare grond. Er is een duizend jaar oude beschaving; er is scheiding tussen een heersende uit adel en priesters bestaande uitbuitende klasse, die het door haar geëiste deel van de arbeidsopbrengst omzet in een dikwijls verfijnde artistieke en geestelijke kultuur, en de massa der onderworpen boeren, die tot regelmatige harde arbeid gedwongen worden. Dikwijls zijn hier veroverende stammen binnengedrongen, die tot nieuwe heersende bovenlaag werden; onophoudelijke oorlogen van grotere en kleinere vorsten hielden de uitbreiding van de bevolking tegen. Het hoofdbedrijf is natuurlijk landbouw;

daarnaast was er een belangrijke dorpsindustrie, doordat de arbeidskracht van de boeren vele maanden op de akker niet nodig was. Zij bestond in een hoog ontwikkeld, kunstzinnig handwerk, verschillend naar de natuur-produkten, grondstoffen en overgeleverde vakkennis der verschillende streken. Geweven stoffen, gekleurde doeken, goudsmids- en koperwerk, fraai bewerkte zwaarden werden voor de uitvoer vervaardigd en vormden de inhoud van een levendige handel over Zuid- en Oost-Azië, en nog verder. De kleurige katoenen en zijden stoffen uit Voor-Indië waren in Europa kostbare Oosterse invoerartikelen, die als grondstof voor de kleding van adel en bourgeoisie dienden, en brachten, van af de Romeinse tijd tot in de 18de eeuw een geregelde stroom van Europees geld naar Indië.

Tegen het indringen van het Europese kapitalisme waren de in kleine staten verdeelde Indische landen al spoedig machteloos. De Westerse kooplieden begonnen met alle handel, met de daaraan verbonden enorme winsten, gewelddadig te monopoliseren. De daarop volgende direkte verovering en uitplundering bracht de opgestapelde rijkdommen van Oosterse schatkamers in de handen van Europese gouverneurs en avonturiers, en hielp in Engeland aan het eind van de 18de eeuw de voor de industriële revolutie nodige eerste kapitalen vormen. Maar belangrijker was de regelmatige verdere uitbuiting. Ten eerste door gedwongen levering van kostbare produkten, op de Molukken van specerijen, op Java van peper, koffie, indigo, suiker. Er werd zo goed als niets voor betaald, een paar centen voor wat in Europa honderden guldens opbracht; de bevolking moest een groot deel van haar arbeidstijd en van haar akkers voor het inzamelen en kweken geven, zodat vaak voor eigen voedsel niet genoeg overbleef. Door honger en ellende gedreven vluchtten de boeren uit hun dorpen; hongersnoden en opstanden braken uit, die vaak eerst na lange oorlogen neergeslagen werden. In Engels-Indië werden aan de bevolking drukkende belastingen opgelegd, waardoor een zwaar betaalde parasietenklasse van Engelse ambtenaren rijk werd. Tegelijk gebruikte Engeland zijn politieke macht om de uitvoer van Indische textiel te belemmeren of geheel te verhinderen, ten bate van de katoenindustrie van Lancashire. Zo werd de bloeiende Indische dorpsindustrie vernietigd, en daardoor verarmden de boeren nog veel meer; voor hen is het leven, ook nu nog, een voortdurend hongeren in letterlijke zin. Hongersnoden en pestziekten werden een telkens terugkerend verschijnsel, vaker en minder plaatselijk beperkt dan vroeger. Maar ook in normale tijden heerste in de Indische dorpen en stadsbuurten een graad van armoede, zoo diep als in Europa nergens denkbaar was.

Het wezen van de koloniale politiek bestaat hierin, dat de vreemde landen uitgebuit worden onder behoud van hun eenvoudige produktievormen, meestal zelfs onder verlaging

van hun produktiewijze tot een nog primitiever peil. Het handelskapitaal treedt niet revolutionerend op in de zin van de produktie tot hoger peil te ontwikkelen, maar omgekeerd. De Europese heerschappij werkt vernietigend en ontbindend op de oude vormen van arbeid en leven, maar zonder ze door een betere techniek te vervangen. Het Europese kapitaal legt zich als een vampier over de werkloze tropische volken en zuigt ze het levensbloed uit, zonder zich er om te bekommeren of het slachtoffer kan blijven leven.

De Westerse wetenschap betoogt natuurlijk, dat de heerschappij van de Europeanen over de koloniën op de natuur zelf gegrond is, en dus noodzakelijk is. Deze grondslag is het verschil in klimaat. In de koel-gematigde klimaten kan de mens slechts door voortdurende inspanning zijn levensonderhoud van de natuur afdwingen; daar laat de temperatuur hard werken toe, en de onbestendigheid der natuurkrachten, de afwisseling van storm en regen met zonnearmte stuwt de energie op in rusteloze activiteit. Zo werd arbeid en energie het evangelie van het blanke ras, en verkreeg dit zijn macht van superieure techniek, waardoor het meester werd over de aarde. In de warme tropische en subtropische landen daarentegen levert de natuur vanzelf of bij geringe inspanning overvloed; maar daar maakt de hitte ook elke aanhoudende inspanning tot een kwelling. Daar is de gedachte ontsproten, dat in het zweet zijns aanschijns zijn brood te moeten eten de ergste vloek was, die het mensdom kon treffen. De een-tonige gelijkmatigheid der weersgesteldheid, slechts met de seizoenen wisselend, dooft de energie; zelfs de blanken uit het Noorden ondergaan bij onafgebroken verblijf deze invloed, die tot traagheid leidt en tot de wens naar rustig genieten. Deze uitspraken der wetenschap mogen nu theoretisch geheel juist zijn; maar praktisch blijkt, dat de Indische boeren steeds met onverdroten vlijt en toewijding hun akkers verzorgden en bebouwden, of hun handwerk verrichtten. Natuurlijk niet in het tempo van de fabriek, evenmin als dat in het voorkapitalistische Europa het geval was. De economische noodzakelijkheid werkt hier beslissend.

De Westerse bourgeoisie beschouwt haar heerschappij over de koloniën als een natuurlijke en blijvende toestand, die ze dan zoals vanzelf spreekt idealiseert tot een voor beide heilzame taakverdeling. Het energieke, intelligente ras uit de koelere landen, aldus deze leer, treedt als leiders der produktie op, terwijl het trage, zorgeloze gekleurde ras onder hun bevel de massa van de onintelligente handenaarbeid verricht. Zo worden de tropische kultures van onmisbare grondstoffen en belangrijke genotmiddelen in de wereldproduktie ingeschakeld. De winsten die daarbij aan het Europese kapitaal ten deel vallen zijn dan een vergoeding daarvoor, dat het aan de behoefteloze, fatalisti-